

Pohdintaa sosiaali- ja terveysjärjestöjen roolista tulevissa maakunnissa

Sakari Möttönen

13.10.2016

Järjestöjen kaksi päätehtävää

- Auttamis- ja edunvalvontatehtävä (jäsenhyötytehtävä)
 - Jäsenistön tarpeiden esilletuominen ja etujen ajaminen, yhteenkuuluvuuden ylläpitäminen, vapaaehtoistyön järjestäminen ja vertaistuen tuottaminen
- Palvelujen tuottaminen (julkishyötytehtävä)
 - Järjestöt tuottavat suurelta osin samoja palveluja, joita myös julkinen hallinto ja yksityiset yritykset tuottavat

Sote-uudistuksen (ja maakuntauudistuksen) tavoitteet

- Uudistus on ollut järjestelmäkeskeinen
 - Uuden hallintojärjestelmän luominen
- Uudistus on ollut tuotantokeskeinen
 - Palvelujen saatavuuden tasa-arvoinen turvaaminen
 - Palvelutuotannon tehostaminen
 - Tuottamisen erottaminen järjestämisestä
 - Kilpailuttamisen lisääminen
 - Tuottamis pohjan laajentaminen (maakunnan oma palvelulaitos, yksityiset tuottajat tai järjestöt)

Järjestöt palvelujen tuottajina ja sote-uudistus

- Järjestöt nähdään palvelujen tuottajina
- Järjestöjen asema määräytyy sen mukaan, miten ne pärjäävät kilpailussa muiden tuottajien kanssa (julkiset ja yksityiset yksiköt)
 - Jos maakunta hankkii palvelut suurina kokonaisuuksina koko maakunnan alueelle, pienten ja paikallisten järjestöjen asema käy tukalaksi
 - Kehitys pakottaa muodostamaan järjestöjen yhteenliittymiä
 - Jos maakunta haluaa turvata pienten paikallisten järjestöjen mahdollisuudet, pitäisi maakuntahallinnon alkaa suunnitella, miten järjestöjen yhteenliittymiä ryhdytään muodostamaan
- Järjestöt valinnanvapauden piiriin kuuluvien palvelujen tuottajina
 - Järjestöistä tulee yritysten kaltaisia organisaatioita. Niiden on pystyttävä tuotteistamaan, hinnoittelemaan ja markkinoimaan tuotteitaan

Miten käy järjestöjen auttamis- ja edunvalvonta tehtävän?

- Kysymys on unohdettu valtakunnallisessa uudistustyössä
- Kyse on niiden kysymysten käsittelystä, jotka eivät ratkea asiakaslähtöisten tuotantoprosessien uudistamisella
 - Ilkeiden yhteiskunnallisten ongelmien kimppuun käymisestä
 - Suuren ja pienen hyvinvointipolitiikan suhteesta

Yhteiskunnallisten ongelmien kaksi luonnetta

Kesyt ongelmat

- Voidaan määritellä helposti
- Ongelmien ratkaisivat voidaan nimetä
- Ongelmilla on alku ja loppu
- Ongelma voi toistua
- Ongelmalla on ratkaisu ja ratkaisijat
- Ratkaisuja voidaan hyödyntää toisaalla

Ilkeät ongelmat

- Ongelmaa on vaikea nimetä
- Ongelma on oireiden, syiden ja seurausten kimppu
- Ongelmalle ei ole yhtä ratkaisua vaan ratkaisu riippuu siitä, mistä näkökulmasta ongelmaa lähestytään
- Ongelmalla ei ole alkua ja loppua
- Ongelma ei toistu samanlaisena

Suuri ja pieni sosiaalipolitiikka

Suuri politiikka

- Suurien valtakunnallisten palvelujärjestelmien hallinta ja kehittäminen
- Ominaista
 - Keskitetty, ylhäältä-alas -ohjaus
 - Eduksellinen demokratia
 - Lakisääteisyys
 - Yhdenmukaisuus
 - Kattavuus ja peittävyys
 - Mittakaavaetu (suuruuden ekonomia)
 - Tuottavuus, tehokkuus

Pieni politiikka

- Monimutkaisten (ilkeyden) ongelmien kimppuun käyminen paikallisten toimijoiden yhteistyöllä
- Ominaista
 - Alhaalta-ylös -ohjaus
 - Suora ja välitön osallistuminen
 - Vapaaehtoisuus
 - Yhdistelmäetu
 - Osallisuus ja yhteisöllisyys
 - Aktivointi ja auttaminen

Hyvinvointiyhteiskunnan tulevaisuus

- Hyvinvointiyhteiskunnan tulevaisuutta ei turvata pelkästään Sote- ja maakuntaudistuksella vaan tarvitaan myös pienen politiikan vahvistamista
- Hyvinvointipolitiikan suuret kysymykset kuten syrjäytyminen, yksinäisyys, henkinen pahoinvointi, suuret hyvinvointierot, heikkovoimaisten ja huono-osaisten auttaminen vaativat panostamista pieneen paikalliseen hyvinvointipolitiikkaan
- Sote- ja maakuntaudistuksen yhteydessä pitää käsitellä kysymystä, miten edistetään ja tuetaan järjestöjen mahdollisuutta olla merkittäviä pienen politiikan toimiota

Tärkeitä kysymyksiä

- Mikä on maakunnan ja mikä kuntien asema julkisen hallinnon ja järjestöjen yhteistyöstä?
- Keiden toimijoiden kanssa järjestöt ja maakunnat (kunnat) järjestöt ovat vuorovaikutuksessa ja sopivat yhteistyön periaatteista?
- Missä päätetään järjestöavustuksista?
- Mikä on järjestöjen asema maakuntapolitiikan muotoutumisesta ja strategioiden luomisessa?
- Miten ihmisten kokemustietoa hyödynnetään ja minkälaisia ovat esim. potilasjärjestöjen vaikutusmahdollisuudet?
- Minkälaisia yhteistyöelimiä perustetaan?

Järjestöjen tulevaisuuden kysymykset

- Onko maakuntaudistus vain suuren hyvinvointipolitiikan suunnittelua?
 - Keskittyykö uudistus vain hallinnon järjestämiseen ja tuotannon suunnitteluun
- Minkälainen merkitys ja toteuttamisvapaus turvataan paikalliselle pienelle hyvinvointipolitiikalle?

Yhteiskunnan palvelut ja järjestöjen auttamistehtävä?

- Miten nivotaan yhteen yhteiskunnan palvelutehtävä ja järjestöjen auttamistehtävä samaan kuvaan erityisesti ilkeiden ongelmien ja pienen politiikan alueella?